

891.99

Ե-64

- 6 NOV 2011

1105 VOM 8 -

1920-38

891.99

C-64

ՀՈԿՀԱՆՆԵՍ ԶԻՐԱՋ

ԳԱՐՆԱՆԱՄՈՒՏ

Աշխատի

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

խնայարարական և առարկայական

ՊԵՏՅՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1935 ՄՈՍԿՎԱ

15 JUL 2013

47702

Տեխ. խմբ. Հ. ԲԱՐԱՄՅԱՆ

Սուպերը և շապիկը՝ Ս. ԱԼԱԶԱՅԱՆԻ

* *

Տխուր-տրտում այն փողոցից, մերտ խցից յես հառա,
Իմ մանկուլթյան բեռը թողած, — այս մեծ գետին փրփուր հասա:

Հոնքերիս տակն արեն առած, մթին հովտից յես սարն հասա,
Կայծակներով զինավառված լույս աշխարհի կատարն հասա:

Դուրջ որերի խոնավ խցից բարձրանալով յես հառա,
Մռայլ ու թեհ որերն անցան. թե ինձ կանչեն, — իզմը, — առա:

Հին աշխարհի արնածառով ու վշրված սրին հասա:
Այստեղ, բարձրում՝ քրտնատարափ յես արևի հրին հասա:

2220
38

* *
*

Այս ձորերում — մանուկ իմ որերում անցած՝
Մի հավք սպանեցի ու սիրտս մղկտաց...
Հիմա նորից յեկեկ ու գիտում եմ, — ձորում
Հազար արեւներով ջրի լույսն և ծորում,
Յեւ լաբերում ձգվող՝ լույսի վաղքը գրկած
Սլանում են հոգուս կրակները շիկնած, —
Վոր լիռներում հետու, հովիտներում վերջին,
Խրճիթներում վառենք կրակները մեր ջինջ:

* *
*

Ուր միշտ լսում են աղմուկ ու վորոտ,
Ուր՝ ժայռը պայթում...
Բրտինքն և կաթում,
Ուր հսկաների՝ ամեն առավոտ
Նոր ծնունդներ են լույսերն ավետում,
Այնտեղ և յերգում ջահել իմ հոգին —
Այն հսկաների զարկով մոլեղին...

ԽՈՂԵՐԻՍ ՀԵՏ

Լսում եմ քաղցր յերգեր ու վորոտ,
Գառուցող որվա կռիվ ու հանդես,
Յեւ աչքերիցս յերկու առավոտ,
Յերկու արեւ են բարձրանում կարծես:

ԴԱՍԱԿԱՐԳԻՍ ԱԶՔԵՐԸ

Մեր աչքերը, վոնց լեռներէց վար նայող
Հաղար ու բյուր արծիվների աչքերը,
Վորոնք իրենց կայծակնազարկ սրերով —
Գլխատել են հին աշխարհն ու քաջքերը:

Մեր աչքերում բախտն ե ցոլում աշխարհի, ✓
Ինչպես արտի վոսկին՝ անափ դաշտի մեջ,
Ինչպես վճիտ հորեղոնում՝ վիթխարի
Նոր բարձրացող արեգակի դուռնդն անշեջ:

Հիշում ես՝ կյանքը այն տերեւթափ
 Անտառի նման տխուր եր ու մերկ,
 Այսօր՝ ծաղկում են հանդ, արգտ ու տափ,
 Արեն ե ցոլում գիշեր ու ցերեկ:

Ու միշտ խնդառատ ծափ ու ծիծաղով
 Մաղվում ե կյանքը յերկունքի մաղով:

1

Ահեղ ջրվեժն ե շառաշով իջնում,
 Արեն ե խաղում անդունդի վրա.
 Անդուլ ջրերի զվարթ խոխոջում՝
 Այնտեղ ջաղացն ե մաշում որն իրա:
 Արդեն թերվել են պատերը խարխուլ,
 Ալետը պապիս մեջքի պես ահա,
 Անհանգիստ կանչով ջրերն ամենուր
 Անխոնջ քանդում են հիմքերը նրա:

2

Ահա, այդ ձորում բարձրացել ե նա՝
 Անդուլ ձեռքերի յեռանդը սրտում,
 Արշալույս ծնող մի վսեմ հակա,
 Անմեռ աղմուկով զնգում ե ձորում:
 Ամեն որ յերգում ու ծնում ե նա
 Անհուն լույսերի գետեր վոսկեգույն,
 Արեն ե խաղում անդունդի վրա
 Յեւ լույս թեկրով ջրերը զրկում:

ԳԵՅՁԱԺ

(Տեքստիլում)

Հոսում ե թելը՝ լուսնի լույսի պես,
Բամբակն ե փթթում ձյունի ժպիտով:
Շուրջը՝ խանդավառ կռիվ ու հանդես,
Թելերն են վազում իլիկի վոտով:

Ճերմակ վարդերի պարտեզ ե կարծես,
Թե՛ այստեղ բուսավ արտը բամբակի:
Ու նման ամռան գետի փրփրադեզ՝
Թելի խրձերն են հոսում մոլեգին:

Յեվ այդ թելերը կապում են հիմա՝
Այստեղ խինդը գալիք որվա հետ:
Ու բացում մի լայն, արծաթե ճամբար,
Վոր սոցիալիզմը ընթանա հավիտ:

Ճերմակ վարդերը՝ փրփուր, ձյունի պես,
Սպիտակ ծաղկանց մարդեր են կարծես:

ՔԱՂԱՔԸ

Խրճիթ ու տնակ արել վոտնատակ,
Խնչ լավ ե կանգնել քաղաքն հոյաշեն:

Արվաչայն անուշ փռված վոտքի տակ,
Շուրջն հասուն արտեր, լիքը գյուղ ու շեն:

Դեմն Ալազյազի ժպիտը սառած,
Քաղաքն ե յեղնում նոր թեկը առած:

2220
38

ԱՅԼ և ԴԵՊՈՆ

... Այլ և զեպոն,
Մեր աշխարհի սիրտը վորպես՝
Հրաբորբոք փայլ և զեպոն:
Աշխարհները իրար կապող՝
Սուրճանդակի քայլ և զեպոն:

... Այլ և, այլ և, այլ և զեպոն՝
Հրապաժառ զալլեքների
Պայծառություն, փայլ և զեպոն,
Սոցիալիզմի մեր մեծ ճամբին
Հաղթանակի քայլ և զեպոն:

* * *

Թանգարանում, սիրով՝ ՆՈՐԵՆՅԻՆ

Յեղա աշխարհում վսեմ արվեստի,
Հին-հին մայրեր, վարդեր հինավուրց,
Ուր հիշատակի յերթը դարերի
Ուլ հոնդյունով հանդել և վաղուց...
Յեղ հոգուս խորքում կյանք առած յեկան
Աշխարհի մեծերն իրենց հանճարով, —
Ինչպես սրերը՝ նոր մտենն պատյան
Չբացան նրանք զանգաղ անվրդով —
Պատյան դնելով սերունդներն անցած:
Յեղ նրանց հանդելով տեսա սլացիկ
Մեր նոր աշխարհի փառքը բանդակված,
Մասիաների տես վսեմ, զեպոնիկ,
Լույսի, մարմարյա պատկեր կապած...

Արշալույսն իրա լուսն մատներով՝
 Մեր լուսամուտն և ծիծաղով բաղխում,
 Ճակատս շոյում մի քնքուշ հրով,
 Հոնքերիցս զույգ արև և կախում:

Տանում և նա ինձ այնտեղ, ուր զվարթ
 Մեր նոր մարդկության սիրտն և բարխում,
 Ուր պայքարի մեջ հրաշունչ ու վառ,
 Մեր ապագան և կյանք առնում հախուռն:

Մեր արշալույսն և իմ սիրտը բաղխում,
 Հոնքերիցս՝ զույգ աբեհներ կախում:

Յես սիրում եմ շոգը և բարի, և հազվոր,
 Շոգը վոր նման և գորովագուլթ մի մոր,
 Վորի վոսիկ գրկում կանաչ կյանքն և աճում:
 Յես սիրում եմ շոգը... ահա նրա պայծառ,
 Արևային, բարի, վոսկյա որորոցում,
 Մատաղ այգիները և արտերը անծայր,—
 Ինչպես մանուկներն իրենց մոր գրկում՝
 Կյանք են շնչում, յեղնում, առնում հասակ,
 Մկանի պես լցվում, մեղրահյութով, գինով,
 Բուրում ինչպես ծաղիկով հյուսված պսակ...

Յես սիրում եմ շոգը՝ Հակինթացած խաղող —
 Դու՝ ամառվա շոգի հմայքն ևս ամբարել,
 Ծծել ևս դու նրա ստինքը լուսաշող,
 Վողողվել շաքարով ու մեղրդ վաբարել...
 Յես սիրում եմ քաղցր շոգը Յերևանյան,—
 Յերբ դառնում և վոսիկի ու հասկերում խշշում...
 Յերբ ծառերը բոլոր խոնարհում են կրկին
 Ու դալարից հյուսված կողովներն են լցվում,

Յեռ սիրում եմ շողը, վորն իր շնչով կրկին,
Սոստանում և յերկրին առատ աշուն...

Ահա շողը՝ վոսկյա դամբուղներում անթիվ,
Իր հմայքն և դիպել մեղրահացի նման,
Յեռ ծծում եմ նրա բույրը գիշեր ու տիվ,
Այգիներում մեր սերճ համայնական:

Փոքրիկ, սիրուն, կայտառ ու կարմրաթուշ,
Աղջիկների նման ծիրան ու դեղձ, ու բալ,
Կլոր բաժակներում նուազ գինին անուշ,
Զնաշխարհիկ խաղողն... ու վողջը՝ վոսկեփայլ:

Յեռ սիրում եմ շողը, յերբ իմ ջահել սրտին —
Արեն իր վոսկեղեն նիզակներն և փշրում,
Յերևանի շողը, վորի շնչով կրկին,
Սոստանում և յերկրին առատ աշուն:

ՅԵՐԳ ԶԳԱՅՄՈՒՆՔՆԵՐԻ

Յերբ թախիծն ինձ և նայում զողի պես,
Անհայտ ու տխուր իր մենաստանից,
Զինվում և սիրտս խնդուխյամբ հրկեղ,
Վոր հետու մեռնի զողն իմ սահմանից:

Դեմս յեկնում են հսկաները մեր,—
Հսկաներն հացի, կաթի, յերկաթի,
Յեմ աղա՝ քանի հերոս ընկերներ,
Աչքերում անմեռ հրդեհն յեռանդի:

Յեմ սիրտս, վորպես լազեն վանդակում՝
Ուլբախությունից նոր թեկը առած,
Կրժքիս վանդակի ճաղերն և քանդում,
Հայացքն իմ յերկրի վերելքին հառած:

Ու միշտ լսում եմ վորտան իմ սրտի՝
Ինչպես գետակի ձայնը ջաղացում,
Վոր խնդաշաղաղ հույզով կենդանի
Հոգուս սոցխալիզմն և նա կառուցում:

Դրա համար եմ լսում յես հիմա
Իմ կեփքի տակից՝ սրտիս խոխոջը,
Վոր ամեն զարկով ծիծաղում ե նա
Բանալով կյանքիս զարնան բողբոջը:

Յեվ այդպես հիմա մեր նոր, յուանդուն,
Մեր անդուզական, արե աշխարհում,
Այսօրվա կովի գետակը հորդուն—
Վաղվա ջինջ որվա ովկյանն ե բերում:

ԱՆՏԱՌԻ ԿԱԽԱՂԱՆԸ

1

Այնտեղ ծիծաղկոտ փոքրիկ տնակում,—
Ինչպես ծեր արծիվն իր քարոտ բնում,
Ուրախ նստել ե մայրիկն ալեզարդ,
Թուխ հոնքերի տակ՝ բացված յերկու խարդ:

Դրսում ձմեռ ե, ճերմակ յերեկո,
Ու ներս ե ընկել լուսնի թեք կոր:
Գարուն ե ասես ծաղկել սենյակում,
Ժիր ժամացույցն ե պատից ադմկում:
Ու ցած ե նայում պատից մի նկար՝
Յերեք ձիավոր, մի ղի... մի անտառ...

2

Նստած՝ խորհում եր մայրիկն ալեզարդ,
Յերբ կարկաչելով ներս մտավ փողին,
Մայրն ինչպես մի սար, խոկ տղան՝ զվարթ,
Առվակի նման փարվեց մոր սրտին...

Փարվեց... շողացին ծեր աչքերը մօր,
Բոցեր բարձրացան ճակատից նրա.
— «Մայրիկ, դպրոցում տեսա յես այսօր
Նկարն հայրելիի՞ մի գրբի վրա»:

Իմ բնկեր Սաքոն ասում էր, խնդում,
«Բայլշեիկ հո չի՞ յեղել հերը քո,
Վոր այդքան հիմի պարծենում էս դու—
Ամեն տեղ ծեղից մինչև՝ յերեկո»:

* * *

Ու յեկավ մայրը, նկարն անտառի
Յած առավ պատից ու տվեց վորդուն.
Մի պահ մոայլվեց հայացքը բարի,
Ու տխուր մի հուշ կյանք առավ սրտում:

Դիտում էր տղան նկարն անտառի.
Անտառում՝ ձմեռ, փչալում ծառի—
Ահա մի մարդու արնոտ ձևս սառած,
Յեկ բուբն և թռչում թևերը փռած...

Թասին՝ ստուկ և անտառի բաղն.
Բացատից հեռու՝ դուռոց, ասպաղեն
Անցնում են, ինչպես ձյան մրբիկը չոր—
Հայացքներն արյուն — յերեք ձիավոր:

Իսկ նրանց հետև՝ կախված և անթարթ
Հսկա մի ծառից սևագիւմ մի մարդ...
Յուրա քամին նրա պարանն և ճոճում
Որորվում և դին, վոնց լաստը լնում:

Քուճքին՝ ստուկ ևն արյան յերկու շիթ:
Ու մեղմ նայում և նկարն անմայիտ:
— Մայրիկ, իմ հայրն և, ինչո՞ւ յեն կախել
Մայրիկ... հառաչեց շիկահեր տղեն.—

— Կովի տարին էր,— ասաց մայրը ծեր,—
Իսկ հայրդ՝ գնաց կարմիր գորբի հետ,
Կարմիր գորբի մեջ՝ կարմիր գորշակ,
Վորպես աղեղից սլացող մի նետ:

Կովի գնացին հեղեղների պես,
Իսկ հովիվ հայրդ գարձել էր գինկամ.
Կարմիր գորբի հետ թռչում հրակեղ
Կովում էր, ջարդում մինչև յերեկո...

Կովելով առան բերդերը ցարի,—
Վոսիկ գահերը վոտնատակ արին...
Հայրդ՝ արյան մեջ խեղդեց թշնամուն
Բայց ավանդ, նրան վերցրին գերի...

Ու տարան նրան գիշեր մի մթին՝
Մի մթին գիշեր քնտառը մտան՝
Յերեք ձիավոր, յերեք արնոտ ցին,
Յեվ բարձրացրին նրան կախաղան...

Իսկ մի նկարիչ — մի ջահել տղա,
(Վոր միշտ յեղել էր մեզ հետ մարտերում) —
Նկարեց հորդ, այսպես կախաղան
Հանված անտառում...

.....

Ասաց մայրը ծեր ու թուփ սրտից
Սիրո, կարոտի մի խուլ հառաչանք:
Յեվ ինչպես թափվին աստղերը յերկնից
Նրա աչքերից արցունքներ ընկան:

Իսկ տղան վորպես դադադած կորյուն
Հարձակվեց տխուր պատկերի վրա.
Յեվ կախաղանից հայրը իր վորդուն
Կարծես շշնջաց. — «Մի պատուիր, տղմո:

Թող մնա, մնա, վորպես արնոտ հուշ,
Յես ընկա մեր նոր աշխարհի համար:՝
Վորդին սթափվեց... դըզվանքով անուշ —
Համբուրեց, կախեց նկարը պայծառ:

Յեվ գորովանքով մայրիկը բարի
Շոյեց զանդրամազ գլուխը վորդու.
Պատից նայում էր նկարն անտառի
Յեվ մեծ Իլլիչի ժպիտն էր հորդում...
Հայրական ժպիտ և՛ ջինջ և՛ բարի,
Ուր առկածում է փայլը պայքարի:

ՁՄՌԱՆ ԻՐԻԿՈՒՆ

Դրսում՝ սարերի ճերմակ վրաններ,
ճերմակ վառիկների վարունն և դրսում,
Սրտիս պերճ հովառում ծաղկած մայիսներ,
Ուր կյանքիս դաքնան գետակն և հոսում:

Հիմա իջել և ձմռան յերկրոն՝
Ձյունի սալմանով տիրել ամենուր,
Լցվել և սիրտս մի անուշ յերգով
Ու ծով հույզերիս հորձանքով փրփուր:

Յեղ այս իրիկուն, մի թովիչ վորտ,
Ինձ և ավետում հաղթությունը մեր.
Յեղ սրտիս վրա հաղար առափոտ,
Հաղար արև և վառում անվիհեր:

Հուր կարոտներով իմ թեափորված՝
Մաքիս արծիւին և սլանում հեռու,
Ուր ստիգծագործ կտրովով վառված—
Կյանքն և նոր թեկեր ու ժպիտ առնում...

Յոլուն ձմեռ և: Ճերմակ յերկրո,
Խաղաղ փայլում են դաշտերն սպիտակ,
Ու ձմռան այդ պարզ ծիծաղի ներքո՝
Ծլում են սրտիս բողբոջներն հրակ:

Իմ սրտի դուռը բացել իմ վաղճւց,
Հեռու յի ձմեռն հողուս գոներից.
Ձե՛վոր դռան մոտ՝ լույսի հաղար խուրձ,
Հաղար ջահեր են վառվում հույզերից:

Ո՛ր, այս յերկրո սրտիս մեջ մտան
Բանակները մեր դաքնան ծիծաղով,
Նրանց կուրծքն ինչպիս լիւսներէ՝ շղթան,
Շողում և կալի, հաղթության շողով:

Դրսում սարերը, ճերմակ վրաններ,
Ճերմակ յերկրոն փռվել և դրսում,
Սիրտս սիրով լի, սիրտս անվիհեր,
Արևներ ունի, հավնո չի մրսում:

ՉՄՌԱՆ ՅԵՐԵԿՈ

Սարկց իր աղեղն հանեց լուսնկան,
Ինչպես աքլորի վիզը վոսկեգույն.
Ու տեսավ ցածոււմ զաշտերն անտահման
Յեւ զյուզը՝ ձյունոտ լեռներէ զրկոււմ:

Ձմռան արծաթով ձորերը լցվեց,
Ու զաշտերն եյին ցոլցոյլում ճերմակ.
Ասես աշխարհի ցորենն աղացել՝
Շահ եյին տվել զաշտերում արծախ:

Թէ յերկինքն իրա վիթխարի մազով —
Իմ նոր աշխարհի ալյուրն եր մաղել,
Ձորերը լցրել ճերմակ ծիծաղով
Ու նրա փայլով զաշտը վողողել:

Ո՞ՒՐ ԵՐ ԶԱՐՈՒՆԸ

Ձմեռն իջաւ Մասսի ճերմակ կատարից,
Բանակ զարկեց զաշտերում.
Ջրան բանակի զորավարը՝ բուքն՝ հանդից —
Նախիւրներն և տուն բերոււմ:

Սուլում և խուլ զորավարը խելագար,
Ճոճոււմ մտրակն իր ձյունոտ,
Ճերմակել են զաշտն ու սարերը մարմար,
Մառախլապատ լեռան մոտ:

Յեւ սարերը՝ ասես ճերմակ վրաններ,
Իջեալն զորքերի.
Բուքն և գոռում, ձեռքում սառցի սվիններ
Ճերմակ փայլը զինքերի...

Գարունն սուր և զրել բանակն իր կանաչ,
Ո՞ւր վրաններն իր թավիշ,
Ո՞ւր են հավքերն ու ջրերը կապուտաչ,
Ու մով յերկինքն ակնապիշ:

Ո՞ւր ե կորել, մանուկների խաղերը,
Գարնան արևն հրավառ,
Դժբանքների հորովելն ու տաղերը,
Ծաղկափթիթ հանդ ու ծառ

Ահա, մեր նոր, շող-աշխարհի կրծքի տակ—
Վառ զարուհն ե աղմկում,
Ու յերգում ե, վառվում, վորպես արեգակ
Դործաբանում ու հանքում:

Իմ քաջաթև ընկերների աչքերում,
Ահա տեսնում եմ յես վառ—
Արեգակով պսակ կապած մի զարուհ,
Ու վարդերը հրավառ:

Յեվ ալանջիս՝ ահա զվարթ աղմուկով,
Ջորքի նման յեռանդուն,
Կարկաչում ե զարուհն անուշ իր յերգով,
Խնդով լցնում շեն ու տուն:

Մտել ե նա աշխատանքի հոյակապ
Կամարների տակ վսեմ,
Ջրնգում ե, կովին տալիս ույծ ու թափ,
Աշխատանքին՝ յերգ ու սեր:

Զմեռն իջավ Մասնի ձյունոտ կատարից
Բանակ զարկեց դաշտերում.
Ջյան բանակի զորավարը՝ բուժն հանդից—
Գարնան կարոտն ե բերում:

ՁՅՈՒՆՈՏ ՅԵՐԳԵՐ

Միբում եմ արծաթ յերեկոն ձմռան,
Յերբ վառվում ե ճոխ թոնիրն համայնքի.
Յերբ լիքն են լինում զոմերն ու մառան
Ու մրափում են մատակն ու մաքին:

Ու յերբ առլանը խոտի դեղի տակ
Պառկած լսում ե վռոնոցը բուրբի,
Յերբ դոլ թոնրի մոտ լսում եմ անհաղ
Կանաչ հեքյաթը բացվող զարունքի:

Ու յերբ թոնրի մոտ հեքյաթ են ասում,
Կարծես, խուչ հեռվից զարունն ե խոսում:

ՁՄԵՌՎԱ ՈՐԸ

Արեւ թույլ ե... շողերը՝ սարսուռ,
Սարսուռ են փռում հողին ու ծառին.
Արեւ ծույլ ե... բայց, հողի ներսում
Հատիկն ե մնում զարնան ծիծառին:

Արեւ թույլ ե... դաշտերը ճերմակ,
Ճերմակ արեն ե հիմա սարսուռ.
Արեւ ծույլ ե... բայց, իմ կրծքի տակ՝
Ջահել յիռանդի կարկաչոց զարուն:

Արեւ վառվեց, որը՝ վառ քուրա,
Դաշտում փայլեցին բերկրանքի շիթեր.
Գարնան ջինջ փայլը հողում հուրհրաց...
Յեվ ամենուրեք փռեց հուլյո ու սեր:

Արեւ բարկ եւ Մեր համայնական
Հողն եւ ծիծաղում, ծաղկում զնդոցով.
Թնդում են խորունկ սրերը դարնան,
Բացվում արոտներ, վորպես կանաչ ծով:

Արեն անուշ ե, — դարձնում ե հողիս,
Լցվում ե սիրտս ծիծառի կանչով.
Յերկաթ նժույզը հանդ ե դուրս դալիս,
Վազում հուլյոներիս արտերի միջով:

Գարնան ամպերի բանակն անկանոն
Լեռները վերջին խրամներն առավ,
Մթնեցին մի պահ յերկինք, հորիզոն,
Յեվ խուլ վորոտաց անտառը պառավ:

Ամենից վերեւ, ամպերի արքան՝
Մռնչաց հանկարծ ու սուրբ ձգեց,—
Կայծակը շողաց բոբբ ու հուրհրան
Յեվ ամպի արքան հոնքերը կիտեց:

Հետո աչքերից մի հեղեղ պոկվեց՝
— Գարունն իր արծաթ հուլյոներն եր մաղում.
Արքան ամպերի բանակից ջոկվեց
Հալվեց ձորերի հսկա զազապում:

Սարերից իջան ջրերը պղտոր
Ու մտան իրենց մեծ բրոջ ծոցը.
Գետը յեղնում եր, պատռում հունը խոր,
Վոնց գրավում են զորքերն ամրոցը:

Գետը քանդել եր լեռների գահը,
Դաշտերը սրբել արծաթե ցողով:
Փրփուրների տակ խեղդել եր ահը,
Անցնում եր ահեղ ծափով, ծիծաղով:

* *

... Յերբ անձրևից վերջ արեն և ծագում,
Յերբ մեր կռիվն և ծնում հաղթանակ,
Միրտս հույզերիս զորքն և կուտակում
Յեվ գետ են դառնում աղբյուր ու վտակ:

Մրտիս կամուրջը դողում և, դողում,
Յերբ հույզիս գետն և անցնում իր միջով:
Մի հսկա բոցով կուրծքս վողողում,
Հոգիս և լցնում անուշ կարկաչով:

Ու մաքիս նետը հեռու սլանում,
Տեսնում եմ ահա հոգուս աչքերով,
Վոր նոր աշխարհն ինձ առաջ և տանում,
Ուր վոր դարունն և նստում դարերով:

Յեվ հեղեղի պես թնդում և զվարթ
Նոր կյանքը՝ շուրջն իր կախչներ ու վարդ:

ՅԵՐԳԵՐ ՀՈՂԻՆ

1. ՄԵՎԱՆՈՒՄ ԵՆ ԴԱՇՏԵՐԸ

Ձնհալ և Գարունը՝ վահանն արևի
Սռած իր բազիլին — անահ բարձրացավ...
Հույս նիզակներով իր բոց աչքերի՝
Յեկավ լեռներով, դաշտերով անցավ...

Հևակից թողեց բյուրավոր զծեր,
Վորոնք կյանք առան ու կարկաչեցին.
Վաբանեց, փախավ և ձմեռը ծեր,
Նստեց արծաթե Մասի դադաթին:

(2)

Բացվեցին ուրախ, լույսը ծծեցին
Հանդ, արոտ, արտեր ու սարեր հսկա.
Հողը ծիծաղեց. ահա յերգեցին
Մեր բանակները՝ դաշտում արևկա:

2. ՑԱՆՔԸ

Հանդը սեպագավ... լիաբուռ ձեռքով
Շաղ տվինք — շարքով վռսկու հատիկներ...
Ինչպես գիշերը հսկա իր մաղով —
Փռում է շուրջը բոցավառ աստղեր:

Քաշում են ձիերը, խրինջում ուրախ,
Մաղվում է սերմի անձրեր հողում.
Հատիկն է ուռչում ու լուսաշաղաղ,
Սեպհեմ, անափ հանդն է ծիծաղում...

3. ԾԻԼՆԲԸ

Արտերն այն ամուլ — վռսկի՛ յին քամում...

Ա լ ա գ ա ն

Քաշեց արեը ծիլերը հողից,
Իր շողապայծառ, լույս մազիլներով.
Ծփաց կանաչը, ծածանվեց հովից
Արտերի թավիշ հորձանքը սիրով...

Շուրջը — թնդացող անսահմանութուն,
Ծիլերն են խմում շիթերը լույսի.
Ծովի պես մարմանդ ալիք են առնում
Արտերը հստնող, արտերը հույզի:

Արտերը դարձան խնդության մի ծով, —
Մեր վաշտերն անցան արտերի միջով:

ԱՐԵՎԻԻՆ

... Իմ բարի, իմ ջերմ, հարազատ իմ մայր,
Իմ բարի աղև յես քեզ եմ սիրում,
Քեզ եմ յերազել կարոտով անծայր,
Իմ խեղճ մանկիւթյան անլույս ուրերում...

Դու անմահ բաժակ, իմ հոգու վոլորտ,
Յիս՝ վայրկյան... խաղ դու՝ հավիտյան ճամբորդ...

Շուայլեր գինիդ իմ հոգու թասում...
Ուր անմեռ կյանքի արևն ե խոտում...

ԱՐՏԵՐԻՆ

... Ձեզ, վնակի ասեմ, չեմ տեսել վոսկի,
Հասկեր, արևի համբույրներն եք դուք,
Իմ հոգին թող ձեր սիրտը սողոսկի
Ու լսեմ ձեր լույս — հանդեսն անաղմուկ...

Արտեր, — արևներ՝ կենդան, իմաստուն,
Ձեր լույսով պատեք ճամբաներ ու տուն...

Իս ուղեգրում, յերազի պես սպիտակ
Յոլում հս միշտ ու բոլորում միաբն թեմ,
Ղոնց աշխարհում յերկիրն և մեր՝ լույս միակ,—
Այդպես և զու անզուգական մի ջրվիճ:

Նիպարաւ, յես, քո տաւրերքն սպիտակ —
Յերգի ժամին՝ զգում եմ իմ կրծքի տակ:

Ո՛ր, դարձան յերկինք, անհունի դու մայր,
Արեգահիների ոթեան դու վեհ, —
Կայծակ-սրերի դու զարբնոց անծայր
Խնդության ակունք ու յերգ անհավետ...

Դու յիշ ես աչքիս նման արտասովորւմ,—
Անձրեկ են կոչել քո ուրախ լացը,
Դո արցունքներէից վարդեր են ծնվում,
Ծաղիկներն անթիվ ու մեր կյանք-հաջբը:

Լսեց, ուրախության դու մայր կենսաօժին,
Ուր աչքիդ գունատ արցունքն ե ընկնում՝
Այնտեղ փխթում ե մատաղ մի յերկիր՝
Ու խաղաղ որվա արևն ե յերկնում...

ԱԶԱՏ ՅԵՐԳ

Աչքերը նուս՝ աշունն իջավ,
Քամենք գինի, գինի, գինի,
Հին-աշխարհի լույսը շիջավ,
Գինի, գինի...

Բաղ ու բաղձա վոսկի հագել...
Քամենք ուրախ գինի, գինի,
Անցածը ծեր՝ չի գա մեկել,
Գինի, գինի...

Մեղրը շրթին իջավ աշուն,
Սիրտս գինու մի գավ նախշուն,
Խմեմ թեվոր, — էնչ կլինի —
Գինի, գինի...

Ծաղկում ե, ջան, կյանքը հիմի,
Խմենք գինի, գինի, գինի,
Նոր-աշխարհին քարե-բարե,
Գինի, գինի...

Գ Ի Ն Ի

Թշնամու՛ պես խորամանկ,
Յե՛վ դուրեկան վարդի պես,
Մեր խաղողի արենքանգ
Արու վորդին արեկեզ —
Համբույրներով խնդագին
Դար ու դարեր մեզ խաղեց,
Յե՛վ իմաստուն սուրբ վոսկին —
Մեր գանգերից դուրս թափեց

* *

Հին աշխարհը չեմ տեսել,
Ու վոչ մի բան չեմ հիշում
Յե՛վ չեմ նրան յերազել
Յեւ անցյալի մշուշում:

Բայց յերբ նայում եմ մի պահ
Մորս գեմքին անմեկին,
Ինձ թվում է, թե ամա,
Սահ է յեղել աշխարհն հին:

Հին աշխարհը չեմ տեսել,
Ու վոչ մի բան չեմ հիշում,
Բայց թողել է նա մի թել
Մորս աչքի մշուշում:

ՄՏՈՐՈՒՄ ԱՇԽԱՐՀԻ ՎՐԱ

Շողացին ու անցան զորքերը,
Զինավառ զորքերը իմ հողու.
Զիերի յերկաթե վոտքերը
Իմ սրտից կայծեր են պղկում:

Շողացին ու անցան զորքերը՝
Կես աշխարհն արին վոտնատակ.
Զիերի հրդեհված վոտքերը —
Ճամբեքում. վառեցին կրակ:

... Կշողան, կսուրան զորքերը,
Կբռնեն հողագունդն հսկա,
Զիերի սրարշավ վոտքերը
Կփռեն կայծակները վոսկյա:

Զիերից վար կիջնեն զորքերը,
Կմթնեն գեներ ու զրահ,
Կգոփեն ձիերի վոտքերը
Բովանդակ աշխարհի վրա:

* *

Լցվում է հոգիս անհուն բերկրանքով,
Գարնան ծիծառն է կրծքին տակ յերգում.
Արծաթ գետակի մարմանդ աղմուկով —
Սարյակն է բերկրում...

Ամուր դրկել է լեռների շղթան
Մանիշակագույն շղարշն ամպերի.
Ցածում՝ արտոներ — կանաչ տեսարան,
Ծովերն արտերի...

Լսում եմ ահա ձայները նրանց,
Միտքս ճախրում է յերկաթի փայլով.
Վեր է սլանում հոգիս թեւաբաց —
Հողի բերկրանքով...

Այնտեղ, յերկաթի դնգոցը ահա՝
Հնչում է, վորպես մի դանդակաղբուր.
Յեվ ջուրն է փովում մեր հանդի վրա,
Վորպես վառ համբույր...

Յեվ արեն, ինչպես մայր գորովագութ՝
Գրկել է լեռներ, ձոր, դաշտեր ու ծով.
Հոփն է թեւածում ու անցնում դանդուր
Արտերի միջով:

Յեվ յես յերգում եմ նոր կյանքը փայլող,
Գարունն է իմ մեջ ծիծաղում ահա,
Զգում եմ նրա ուժը կենսաթով
Յեվ սրտիս վրա...

ԱՐՏԵՐՆ ՈՒ ԱՐԵՂԸ

Արեն արտերի ծիլերը տեսավ,
Արտերն արեին ծիծաղով հասան:

Ու մըզով հղի խնձորենու պես —
Կռացան, իջան հասկերն արեկեղ:

Յեվ թնդաց վոսկի թմբուկը հանգի՝
Կոմբայնը շողաց, շողաց գերանդին:

Արեն արտերում մեր հունձը տեսավ,
Հունձը հորձանվեց, կալերը հառավ...

Ս Ա Ր Ե Ր Ո Ւ Մ

(Պատկեր)

Սարերում իջավ մարմանդ յերեկո—
Առողերի անհուն ու խուլ զնգոցով.
Կարծես առողերի որորի ներքո
Քուն մտան սարերն ու աշխարհը ծով:

Սարերի վրա հոտը յերջանիկ
Մըափի նստեց ահա կարոտով.
Ոճախի շուրջը, հակում են լսիկ,
Հովվի հետ՝ հսկա շներն անվրդով:

Դիզեցին արտում
Հունձը վոսկերանդ:

Ու քանի՛ կաթիլ
Ճակատին շողաց,
Բայց իբր առնական
Ձեռքը չդողաց:

Շուրջը՝ ծով-արտեր,
Աստղեր ու լուսին, —
Հեքյաթ են ասում,
Յերգում միասին:

Յերգում են ասես
Բերքը կուխողի,
Վոր հեղեղի պես
Պիտի դուրս հոսի:

Ու լեցնի վոսկով՝
Ամբարները ծով:

ԱՇՈՒՆՆ ԱՄԲԱՂՆԵՐՈՒՄ

Աշունն հանդերում վոսկի յե մազիլ,
Սարերը՝ կորած մեղ-մառախուղում.
Հովիտներն՝ արեն արնով և ցողիլ —
Ու արյունը՝ մեր բերքն և վողողում...

— «Աշնան վերջին օր» — յերգում և քամին,
Բարեբեր որվա վերջին զնգոցով.
Ձյունը՝ սավանով փարվում սարերին, —
Իջնում և ձմեռն ինչպես ճերմակ ծով:

Յեվ արծաթվում են կատարներն հեռու,
Զի լռել ձորում զնգոցը ջրի.
Մինչ մեր բարեբեր աշունը յեռուն —
Հանգչում և սրտում մեր ամբարներին:

* * *

Լույսի շիթեր են նստել ճակատիս, —
Լույսի շիթերով լցվում և հոգիս:

Իրեցին արտում
Հունձը վոսկերանդ։

Ու քանի կաթիլ
Ճակատին շողաց,
Բայց իր առնական
Ձեռքը չդողաց։

Շուրջը՝ ¹¹¹ ծով-արտեր,
Աստղեր ու լուսին, —
Հեքյաթ են ասում,
Յերգում միասին։

Յերգում են առես
Բերքը կոլխողի,
Վոր հեղեղի պես
Պիտի զուրս հոսի։

Ու լեցնի վոսկով՝
Ամբարները ծով։

ԱՇՈՒՆՆ ԱՄՐԱՂՆԵՐՈՒՄ

Աշունն հանդերում վոսկի յե մաղել,
Սարերը՝ կորած մեզ-մառախուղում.
Հովիտներն՝ արեն արնով և ցողել —
Ու արյունը՝ մեր բերքն և վողողում...

— «Աշնան վերջին օր» — յերգում և քամին,
Բարերեւ որվա վերջին գնդոցով.
Ձյունը՝ սավանով փարվում սարերին, —
Իջնում և ձմեռն ինչպես ճերմակ ծով։

Յեվ արծաթվում են կատարներն հեռու,
Ձի լռել ձորում գնդոցը ջրի.
Մինչ մեր բարերեւ աշունը յեռուն —
Հանգչում և սրտում մեր ամբարների։

* * *

Լույսի շիթեր են նստել ճակատիս, —
Լույսի շիթերով լցվում և հոգիս։

Զյուլնն է սարերում՝ մանվում լույսի պես,
Դաշտերը ցոլում՝ վարնան հույսի պես:

Յերբ է ծագելու արփին վարսագեղ —
Նա յե բաբախում հիմա սրտիս տեղ:

ԳԻՇԵՐՎԱ ՓԱՄԵՐ

Մեր գյուղերն հովտում ենջում են խաղաղ,
Ինչպես մանուկներն իրենց որոցքում.
Որոր են կաբղում աղբյուրները պաղ
Ու մաղաբխտով դաշտերը ծածկում:

Դադարի ժամն է աստղերից ծորում,
Վոր ծեղին նորից կռիվը շողա.
Վոր լույսերի հետ ցորնի արտերում
Հասկերի վոսկե անձրևներ տեղան:

Վոր փրփրահորձանք չրվեժների տակ
Զրաջացները վորոտան թափով.
Վոր ալյուրի հետ հազար արեգակ
Դյուղերը մտնեն խնդուխյան ծափով:

ՀՈՎԻԻ ՍԵՐԸ

Մեր սարերի շուշանաբույր հովերը՝
Ծածանեցին հովվի սիրո ծովերը:

Սարի վրա, յերբ գիշերն և որորվում,
Լողանալով ջինջ՝ աստղերի պարզ հովում, —
Հովերն ուրախ հովվի շուրջը բոլորում
Յեւ նա՝ հոգով իրենց գյուղն և սլանում:

Տեսնում ջահել իր սիրատարւի աղջկան,
Նրա աչքի աղբյուրներից լույս խմում,
Խենթանում և սիրտը նրա հովվական,
Սիրո ահեղ սանդուխտներով բարձրանում:

Յեւ թնդում և զգացմունքի դետն արծաթ,
Խոխոջելով անցնում սրտի կամրջով.
Յեւ սիրածի դեմքից քաղցած յերկու վարդ —
Հետ և զալիս հովվի հոգին կարկաչով:

Ու կարծես թիւ լուսանում և ոտքերում,
Հովվի աչքից՝ արեգակն և բարձրանում:

Ու զալիս են զմբուխտ սարի հովերը՝
Ալեկոծում նրա սիրո ծովերը:

Յեւ մթան մեջ հովվի աչքերը լազուր —
Պսպղում են, ինչպես յերկու վոսկե սուր:

Շունը պառկած՝ ստվերներն և պրպտում...
Թուխ գառներն են շուրջը նրա խլրտում:

Գիշերն առած հսկա որոցքն աստղերի —
Որորում և՛ դրած լանջին սարերի:

ԹՈՆԻՐՆԵՐ

Յեկավ լեցուն վոսկե տարին,
Սրտիս բերեց խնդություն.
Դուռը բացեց մեր ամբարի
Հասկի ցուրդով մտավ տուն:

Սիրտս ել ահա խանդավառվեց,
Հիշեց որերն իր անցած,
Յեվ հուշերիս ծովը փռվեց
Սրտիս արտում լայն ու բաց:

* *

Ամեն տարի մեր զունեբով
Բուք եր անցնում վայրենի,
Ինչպես խանն եր անցնում գյուղով,
Կամ արնոտ զորքն իշխանի:

Ու կազկանձում գայլի նման,
Խուլ մլավում վոնց կատու,
Մահով վոռնում շուրջը մեր տան
Ու արշավում Թոնրատուն:

Պաղ հեծում եր Թոնիրը մեր,
Տատիս նման կծկվում,
Դրսում՝ քամի, ձյուն ու ձմեռ,
Կյանքն եր ձյունով ծածկվում:

* *

Իսկ յերբ հիմի բուքը ձմռան
Սիրտ ե անում մտնում ներս,
Տեսնում ե միշտ մեր վոսկեման
Թոնիրները հրակեզ...

Ու չորեքթաթ, մաքած ահլեց,
Դուրս ե Թռչում չար ու խենթ,
Վոռնում ե Թե — շնոր Աշխարհի
Թոնիրներին եմ փախել:

Վայնտեղ արտն ե վոսկի մաղում,
Համայնական հերկ ու հանդ,
Յերգում ե կյանքն ու ծիծաղում,
Դեմս պարզած հուր վահան:

Այնտեղ մարդը կայծակ ունի
Հոնքերի տակն — աչքի տեղ,

Ձկան բերդերն իմ արքունի,
Վոչ ել տաճարն ու կանթեղ...

* *

Դեռ սողում ե բուքը զրսում,
Վտարանդի, մեղկ ու վորբ,
Մեր թռնիկներն ել չեն մղում
Իմ արտի պես հրաբորբ...

ՎԵՐՁԻՆ ԲԵԿՈՐԸ

Արփաչայ գետի ափին հնամյա
Անցյալի փառքը հանգչում ե հիմա:

Իջել ե մամռոտ գմբեթը վանքի,
Իսկ խաչը՝ նման ժանգոտ թվանքի: Գլխով

Տնքում են անձեն պատերը մամռոտ՝
Մի քար ե պոկվում ամեն առավոտ:

Ցեփ Արփաչայն ել մոտակա ձորում՝
Կարծես այդ վանքի մահերգն ե գոռում:

Ու խեղճ նայում ե արտերին թավիշ
Վանքն, ինչպես մեռնող մի բու ալնապիշ: Գլխով

Մփում են շուրջը կոլտնտեսական
Արտերը՝ վոսկի պատմունճան հազած:

Թնդում ե շուրջը խորունկ, հարազետ,
Արեն ե ծորում դաշտերում ազատ:

Կյանքը վռսկեզոծ շապիկ է հագնում՝
Սրտում խնդության բոցն է հագնում:

Յեվ անոգնական ու տխուր մահով —
Հանգչում է վանքը իր հին դրահով:

Մինչ մեր լուսակներտ ու նոր աշխարհում
Վոչ մի քար հիմա բեկոր չի դառնում...

ՔԱՀԱՆԱ

Դուրս յեկավ վանքից մոայլ ու խռով
Թեվատ արծվի պես՝ անտեր քահանան,
Դեմքից ձմեռն է կախել անվրդով
Իր պաղ զենքերը, — վոր շուտ մահանա:

Յեվ քայլում է նա՝ հայացքով խափան —
Պտրելով անցած որերի համբան:

ՄԱՆԿԱՆԸ

(Նվեր փոքրիկ բարեկամիս՝ ՄՅՈՒԴԻԿԻՆ)

Աչքերդ զույն աւան կապույտ յերկնքից,
Ու ճակտիդ տեսա արևը անմար.
Ո, մատաղ ընձյուղ, դալար ու անբիծ՝
Մարմարի կտոր՝ նոր կյանքի համար:

ՓՈՔՐԻԿ Ա-ԻՆ

Դու դեռ մատաղ վարդենի՝
Այս նոր ու ճոխ պարտեզում.
Բացվել ե քո վարդը մի,
Թուփդ դեռ ջուր ե ուղում:

Կյանքն ե աղբյուրն անհատնում՝
Ծծիր՝ բանած ափունքին,
Վոր շուտ բացվին իմաստուն
Կոկոնները քո կյանքի...

ՎԵՐՁԻՆ ԱՇՈՒՂԸ

Աշուն պապի, աշուն պապի,
Սրտիդ սաղեց վիշտը թափի...

Շուրջըդ նայիր դու բաց աչքով, —
Կյանքն է յեղնում ամուր մեջքով:

Սաղ-քյամանչա՝ աշուն պապի,
Սաղիդ լարը կյանքին կապի...

* * *

Աշխարհը մեր հուր է հազել,
Վիշտդ կոտրող սուր է կապել:

Գարուն է շուրջդ, հանդ ու արոտ,
Ձկա մի աչք՝ հացի կարոտ:

Սիրտդ սաղ է, աշուն պապի,
Սաղիդ թելը կյանքին կապի...

ՏԱՂ ՀՐԱԺԵՇՏԻ

Առավոտյան հանդիպեցինք իրարու,
Ուր աշունն էր մաղել վոսկին իր թեթե,
Զինակոչիկ էր նա՝ պայծառ մի զարուհ,
Հոնքերի տակ վառել էր նա զույգ արև:

Իմ անմահ ընկերներ շաբաթ էր,
Ու նրանց պես զվարթամիտ ու կայտառ,
Հոգին՝ կրակ, սրտում՝ հույզի նոր բոցեր...
Ճակատը՝ վեհ, կուրծքն ու մեջքը՝ յերկու սար:

— Կարմիր բանակ պիտի գնամ այս գիշեր...
Առաց: Դեմքին խաղաց անուշ մի ժպիտ,
Արթնացրեց սրտիս խորքում նոր հուշեր —
Մանուկների խաղերի պես կենսախնդ:

— Մնաս բարձր, զնալու յեմ այս գիշեր, —
Նորից ժպտաց ու փաթաթվեց իմ վզով:
— Կտրիճ տղա, կտրիճ ընկեր, կանաչ սեր,
Յերթդ ահա, սիրտս յերգում է հույզով:

— Արի, աչքիդ խմեմ ջահերը յերկու,
Յեմ համբուրեմ ճակատը քո քաջարի...
(Գարտաանջով համբուրեցինք մեկ-մեկու,
Վոր մեր սիրո կրակն հավերժ չմարի)...

— Դու նոր կյանքում յեղար վահան ու նիզակ,
Այդպես զնա, այդպես մեա բանակում...
Կամքով հյուսիք, հաղթանակի բոց պսակ,
Հոգով պայծառ, կտրիճի պես զարձիր տուն...

ԱՂԱՎՆԻՆԵՐԸ

Աղափնիները կանաչ կալերում
Ամեն առավոտ յերգում են խաղաղ,
Ծագող արևն է նրանց համբուրում,
Թոցնում, տանում դաշտը լուսաշաղ...

Սիրտս նման է ծաղկած կալերին,
Հոգուս կալերից, յերեկ առավոտ —
Իր թեին տալով թռավ Աղափնին,
Մի փետուր թողած սրտիս կալի մոտ:

Յեւա ծաղկոտ սարերն ի վեր —
Ծով հույզերից թեկեր առած,
Ծիծաղեցին արեւ, յեթեր՝
Մարալգալի դռնին փռված, —

Ուր անցյալի փողին հոսում,
Նորի ահեղ թափն և խոսում:

Հեռու լեռներեց, ամողերի ձամբով
Զմրուխտ սարերի յերեկոն իջավ,
Գրկեց, համբուրեց արտոնները ծով
Ու ցածում փռված դաշտավայրը թավ:

Վռչխաբ ու նախիր տուն վերադարձան —
Վերջալույսի հետ զվարթ ու անհոգ,
Հովանոցն ուսին — գլխերն անսահման
Վախկոտ գողի պես՝ նստեց ծնկաչոր:

Ու մի պահ թնդաց գյուղը պերճ հովտում,
Նախրի բառաչով, աղմուկով զառան,
Կիթը վերջացավ, ամեն դոմ ու տուն —
Հոգնած մարդու պես հանգիստ քուն առան:

ԶԳԱՑՄՈՒՆՔՆԵՐ

Գայծան, վարդ ես փրփուր ես դու,
Գայծան՝ սիրո առավոտ.
Սրտից յեղնող մի հուր ես դու,
Գայծան, հուրդ սրտիս մոտ:

* *

Առավոտ ես,
Վարդի հոտ ես,
Գայծաք, մեր մեծ աշխարհում.
Գայծառացած սրտիս մոտ ես,
Սիրդ՝ սրտիս ծալքերում:

ԳԱՐԵՐԳ

— Թե վոր սարերն հերկի գնամ գիշերով,
Ճամբես պատած Թե վոր լինի փշերով,
Դու ինչ կանես սեաշ աղջիկ կոմյերիտ:
— Արե դառած՝ լույս կվառեմ յեթերից:

Թե վոր խոփը փռչբրվի մեր գուլթանի,
Հորովելիս ձայնն ել՝ սարում Թե քնի,
Դու ինչ կանես, սիրուն աղջիկ սեորակ:
— Յես խոփ դառած կզրնգամ սարի տակ:

— Թե վոր հառնի հնձի ժամը վոսկեշող
Ու չգտնեմ յես գերանդի ու մանգաղ,
Ի՞նչ կզառնաս, սիրած աղջիկ մեր հանդի:
— Քո կոններում սուր մաշինամ, գերանդի:

— Թե վոր արծաթ իմ գերանդու զնգոցով
Քո սերն առած՝ շուրջս փռեմ հասկի ծով,
Դու ինչ կանես, սեաշ աղջիկ խնդադեմ:
— Քո սերն առած՝ վոսկի խրձեր կըկապեմ:

— Իսկ թե կովի որերը գան, շառաչեն,
Ու մեր կովող ընկերները մեզ կանչեն
Ի՞նչ կզառնաս, խիզախ աղջիկ, նրանց մոտ:
— Հին աշխարհը հիմքից քանդող թնդանոթ:

ՆՈՐ ՈՐՈՐ

Ալագյազին ձյուն է յեկել,
Հերբդ հանդից տուն է յեկել,
Որոր ասեմ, — քնիք, անհուշ,
Քու աչերին քույր է յեկել:

Քնիք, քնիք, շուտ մեծանաս,
Կյանքի պայծառ դուռը բանաս,
Մուր ու վահան լինես կյանքում
Ու հայրիկիդ ճամբով գնաս:

Հայրդ աչքիս լույս է բերել,
Սրտիս՝ վռակի հույս է բերել,
Քու աչքերի զույգ ջահերով
Նոր աշխարհին՝ լույս է բերել:

ԱՐԳԱՍԱՎՈՐՈՒՄ

(Շիրակի կոլտնտեսական արտերում)

— Արտուտն ինչո՞ւ մեր արտերում
Ձագեր հանեց այս տարի:
— Ձե՞ վոր արտն է վռակի ծորում,
Հորդում և ծովը հասկերի:

— Հապա ինչո՞ւ խեղդվեցին
Արտում ձագերն արտուտի:
— Ձե՞ վոր յերան, հեղեղվեցին՝
Ծով հասկերը մեր արտի:

— Ինչո՞ւ թռավ արտուտն արտից՝
Թևվերն արնոտ ձևը դնաց:
— Ձե՞ վոր արտում, մեր յերանդեց |
Հնձող մաշին զըրընդաց:

Ո՞ւր է հիմա արտուտն անտուն,
Զի յերկում արտի մեջ:
— Նա ցորնի հետ մտավ մեր տուն |
Ու յերդում և սրտիս մեջ:

ԱՂԶԻԿԸ ՅԵՐԳՈՒՄ Ե

— Սրտի բացված վարդը՝ հիմա,
Սրտով սիրած մարդը՝ հիմա,
Սիրած յարս՝ նոր-աշխարհում,
Նոր-աշխարհի զարդը՝ հիմա:

Ազատ աշխարհ ու սեր՝ հիմա,
Հին կյանքի դեմ սուսեր՝ հիմա,
Յարիս աչքերն ես աշխարհում,
Նոր աշխարհի լույսեր՝ հիմա:

Անդարձ մեռնող չարը՝ հիմա,
Պայծառ կյանքի դարը՝ հիմա,
Սիրած յարըս սոցիալիզմի
Ամուր հիմքի քարը՝ հիմա:

ՀՈՎԵՐՆ ԵԿԱՆ

Հովերն եկան սարերեն,
Պարար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ արտերն ե հերկում
Ու հորովիլ ե յերգում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պարար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ զուրն ե վարել,
Դուշմանի դուռն ե քարել:

Հովերն եկան սարերեն,
Պարար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ ցորեն ե ցանում,
Ծով արտերն ե տափանում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պարար բերին իմ յարեն, —
— Յարիդ քրտինքն ե վազում,
Հացը՝ ծով ե կոլխողում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պարար բերին իմ յարեն,
— Յարդ հացով տուռն կուգա,
Դադրած աչքիդ քուռն կուգա:

Հովերն եկան սարերեն,
Կարոտ բերին իմ յարեն,
— Մեռնեմ յարիս թիկունքին,
Արե աչքին, եւ ունքին:

ՀՈՎԵՐՆ ԵԿԱՆ

Հովերն եկան սարերեն,
Պաբար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ արտերն ե հերկում
Ու հօրովիլ ե յերգում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պաբար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ դուերն ե վարիլ,
Դուշմանի դուռն ե քարել:

Հովերն եկան սարերեն,
Պաբար բերին իմ յարեն, —
— Յարդ ցորեն ե ցանում,
Ծով արտերն ե ապիանում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պաբար բերին իմ յարեն, —
— Յարիդ քրտինքն ե վազում,
Հացը՝ ծով ե կոլտողում:

Հովերն եկան սարերեն,
Պաբար բերին իմ յարեն,
— Յարդ հացով տուն կուգա,
Դադրած աչքիդ քուն կուգա:

Հովերն եկան սարերեն,
Կարոտ բերին իմ յարեն,
— Մեռնեմ յարիս թիկունքին,
Արև աչքին, եև ունքին:

Յ Ե Ր Գ

Դաշտին վոսկի բող իջավ,
Սրտիս սիրո շող իջավ,
Կոլխողնիկ յարևա աչքից —
Արևը հաղթող իջավ:

Ձյուն ե յեկեկ սարերին,
Քուն չի յեկեկ իմ յարին,
Յար ջան, ձյունդ մի դնի
Սրտիս կրակ սարերին:

Սերըս՝ քարոտ մի գետ ե,
Յարիս կարոտն ինձ հետ ե,
Սրտի վրա դյուշմանի —
Յես՝ աղեղ, յարըս՝ նետ ե:

ՄԱՐԱԼԻԱՆԻ ՄԱՃԿԱԼՆԵՐԻ ՅԵՐԳԸ

(Հատված «Մարալգաղ» պոեմից)

Ալագյաղի արծաթ գահից
Ծագեց լուսինն սպիտակ,
Ու ձեն տվին աղմկալից
Գուլթանվորներն անգտակ:
Սարի դռնին, լուսնի լուսով
Յեղներն առաջ ընթացան,
Սոփերն իրենց հաղթ սրերով
Թմբերն արին ցլի ու ցան:
Սորոն, ահա, ահա նրանք,
Ահա Յոլակն իր խմբով,
Գլորվում են հաղթ ու արագ
Գուլթանները նոր թափով:
Յեղներն արի ու կշտացած
Մեջք են տալիս ու քաշում,
Հոտաղները հպարտ նստած՝
Հա յերգում են ու քշում:
Ու մաճկալներն իրար մոտիկ

Ուրախ տվին հորովել.
Սարը դարձաւ բաղմապատիկ
Ակոռներէ անթիւ թել:

— Հէյ, հորովել,
Քեզ եմ գովել,
Արտի միջին,
Մատաղ մաճին,
Տար իմ յերգի
Ձայնը վճիտ —
Ստալինի
Սուր աղանջին.
Ասա, վոր միշտ,
Ուրախ, անվիշտ
Հողն ենք հերկում
Ու քեզ յերգում,
Վոր մեր արտում
Ու մեր սրտում
Հաց ունենանք,
Հարստանանք.
Ու վառ պահենք,
Ինչպես արեգ
Պերճ ու հզոր
Մեր կյանքը նոր:

— Հէյ, հորովել,
Իմ սրտի թել,
Արտի միջին,
Մատաղ մաճին,
Տար իմ յերգի
Ձայնը վճիտ —
Ստալինի
Սուր աղանջին,
Ասա, վոր մեր
Զմրուխտ սարեր
Կանաչ հազան
Ու քեզ կ'ուգան...
Վոր աշխարհում
Ու մեր սարում —
Հաց ունենանք,
Ու ել ամբանանք,
Վոր աշխարհը
Յեկնի վոտի,
Կապի կարմիր,
Կարմիր գոտի...

ԱՐԾԻՎ-ՍՈՐՈՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ Ե ՔՆՈՒՄ

(Հատված «Մարալդադ» պոեմից)

1

Դեմից ցոլում ե Ալագյադ սարը,
Ինչպես արծաթված մի հսկա գմբեթ,
Գյուղը բռնել ե զիմացի դարը
Ու միշտ զնգում ե աղբյուրների հետ:
Շուրջը՝ կալերի թավիշ գորգերը —
Հին կտուրներին՝ դեղերը խոտի,
Ցեվ ինչպես կռիվ մղող զորքերը՝
Գյուղում կոխողն ե բարձրացել վոտի:
Փերուզ-ջրերը անցնում են մոտով —
Գյուղում թողնելով բույրը Մանթաշի.
Գահից նայում ե իր սառ կարոտով
Ալագյադն — հենված ամպերի բաշին:
Ցեվ ամեն գիշեր՝ աստղերն անթիթ
Սարերի ուսին արծաթ են ծորում,
Լուսինն, ինչպես ժպիտը քրդուհու
Գյուղի գիշերն ե զրկած որբուրում...

Այնտեղ գոմերն են ահա բարձրացել,
(Հանգչում ե ցածում բեկորը վանքի)...
Ու փռված հովտում, ինչպես գարնան ցեղ
Հոսում են կարծես հողերը ցանքի:
Հեռվում՝ տները ճերմակ, վարդագույն,
Ահա ե Արծիվ-Սորոյի տունը. —
Շղթայված շունը՝ գիշերներն անքուն
Միշտ խանդարում ե լուսնի սառ քունը:
Ահա բակի մեջ մի խարխուլ արոր,
Ընկել ե, ինչպես հավքի ջարդված թև.
Հին սայլի կողքին բլրի պես կլոր
Նստած խորհում ե ամբողջը պարթև:
Գոմի սրահում ահա մի մառան, —
Լիքն ե դաշտերի վոսկի բարեբով,
Ու թուխ ամպի պես խմբերը գառան
Ցեվ ուլիկներն են չոքել բերկրանքով:
Ծփում ե մթնում բույրը մառանի,
Ցուղը վոսկի յե դեղել կարասում.
Ու ինչպես նստած վոչխարներ քանի —
Պանրի տրկերն են դեմ-դեմի խոսում...
• Ու վորձում են յեղները գոմում,
Աղափսիները՝ ննջում ոճորքին,

Յեղան ճակատին լուսինն և խաղում
Յեկ հալածում և մութը մսուրքը:

3

Տանը ծորում և լույսի ծով—լամպը,
Ինչպես ոճորքից լիմոն մի կախած,
Վոնց Ալադյադի գլխի լույս ամպը
Տունը փայլում և բերդրանքով լցված:
Մեր Սորոն ունի թխաչյա մի կին —
Իրենց Պանթաշի կաքավից ել գեղ-
Վոր միշտ գիրկն առած իր ջինջ մանուկին
Աղբյուրի պես և զնգում ամեն տեղ:
Յեկ հիմա՝ բարձին մանուկն և ննջում,
Ննջում և Սորոն ջահել կնոջ հետ:
Աստղերի մաղով գիշերը մաղվում
Փախչում և դանդաղ մշուշներն հետ:
Յեկ թաղը պարզած հեռու աստղերին
Նիրհում և անթաթ Փլադյադ սարը.
Խաղաղությունն և հալվող գիշերը՝
Ցած գրեկ գյուղում իր ձեռքի քարը:

4

Ծղրտաց դոմում աբլորը թառելի,
Ոճորքից թռան աղափնիները, —

Ասես բակի մեջ ձգված պարանից
Թափվեցին ճերմակ թաշկինակները:
Կովը բառաչեց գոմի խավարում,
Դուրս յեկավ Սորոն ու գոմը մտավ,
Դեղին վոսկեգույն հարդի մսուրում
Վերջին մի ծեղ և մնացել պահ:
Յեկ Արծիվ-Սորոն ջրեց յեղները,
Խառնելով կովը — կուլտոզի նախրին,
Բացեց կուլտոզի գոմի դռները,
Թեժ աբավ հետո — իրենց բուխարին:
Կինը կուժն առավ, աղբյուրը զնաց,
Շարժվեց տունը մանկան աղմուկով,
Դրսում բացվում եր հորիզոնը թաց,
Դիշերն եր փախչում միզոտ ձորերով:

* *
*

Տուն մտավ կինը ու Սորոն հապճեպ
Սեղան բանալով, նստեցին հացի.
Մանկան աչքերի սրերն անվրեպ
Հոր լայն ճակատին ընկած շողացին:
Կնոջ աչքերը յերկինք բարձրացան՝
Գրկած իր մարդու ժպիտները պերճ,
Դռան ճեղքերից մեկից ներս ընկան
Ծաղող արևի վարսերն հրաշեջ:

Յեղան ճակատին լուսինն և խաղում
Յեզ հալածում և մութը մսուրքի:

3

Տանը ծորում և լույսի ծով—լամպը,
Ինչպես ոճորքից լիմոն մի կախած,
Վոնց Ալադյադի գլխի լույս ամպը
Տունը փայլում և բերդանքով լցված:
Մեր Սորոն ունի թխաչյա մի կին —
Իրենց Փանթաշի կաքավից ել գեղ.
Վոր միշտ գիրկն առած իր ջինջ մանուկին
Աղբյուրի պես և զնգում ամեն տեղ:
Յեզ հիմա՝ բարձին մանուկն և ննջում,
Ննջում և Սորոն ջահել կնոջ հետ:
Աստղերի մաղով գիշերը մաղվում
Փախչում և դանդաղ մշուշների հետ:
Յեզ թաղը պարզած հեռու աստղերին
Նիրհում և անթաքթ Փլադյադ սարը.
Խաղաղությունն և հալվող գիշերը՝
Ցած զրեկ գյուղում իր ձեռքի քարը:

4

Ծղրտաց գոմում աքլորը թառել,
Ոճորքից թռան աղավինները,—

Ասես բաղի մեջ ձգված պարանից
Թափվեցին ճերմակ թաշկինակները:
Կովը բառաչեց գոմի թավալում,
Դուրս յեկավ Սորոն ու գոմը մտավ,
Դեղին վոսկեզույն հարդի մսուրում
Վերջին մի ծեղ և մնացել պհա:
Յեզ Արծիվ-Սորոն ջրեց յեղները,
Խառնելով կովը — կոխողի նախըն,
Բացեց կոխողի գոմի դռները,
Թեժ արավ հետո — իրենց բուխարին:
Կինը կուժն առավ, աղբյուրը դնաց,
Շարժվեց տունը մանկան աղմուկով,
Դրսում բացվում եր հորիզոնը թաց,
Գիշերն եր փախչում միզոտ ձորերով:

* *

Տուն մտավ կինը ու Սորոն հապճեպ
Սեղան բանալով, նստեցին հացի.
Մանկան աչքերի սրերն անվրևակ
Հոր լայն ճակատին բնկած շողաքին:
Կնոջ աչքերը յերկինք բարձրացան՝
Գրկած իր մարդու ժպիտները պերճ,
Դռան ճեղքերից մեկից ներս ընկան
Ծագող արևի վարսերն հրաշեջ:

Գյուղական թոնրի լավաշն — ինչպես լույս
 Շերտեր եր դիզել փոքրիկ սեղանին.
 Վոնց Ալազյազի գլխի ձյան մի հյուս՝
 Կարագը՝ բազմել սեղանի գահին:
 Ու սեղանի հետ Քրծիվը շողում,
 Նայում եր կնոջն ու իր մանկանը.
 — Վարդուշ ջան, ինձ են ընտրել, վոր գնամ,
 Մի յերկու որով կմնամ տանը —
 — Արևիդ մեռնեմ, թե կուգես, գնա,
 Համագումար ե, հո մի կռիվ չի...
 — Թե վոր կռիվ ել լինի, կգնամ,
 Վոր միշտ վոտիս տակ կուլակն հառաչի...
 Ու խոսում եյին, մեկ-մեկու վրա —
 Իրենց հայացքով թափում հույզ ու սեր,
 Ու դրսում գյուղի ադմուէկն առոյթա,
 Նախրի հետ ուրախ յիշում եր սարեր:

5

Գյուղում վառվեցին թոնիրները մառ,
 Գիշերվա հետքը սուզվեց Մանթաշում.
 Խուլ ծղրտալով, դաշտերով անծայր
 Անցնում եր գնացքն հեռու մշուշում:
 Գյուղից բանվորներ յևան մի քանի, —
 Հեռու հանքերում գործը դըրդաց,

Մանթաշից յիշող վաղորդյան քամին
 Հովվին նվիրեց սրինգներն իր թաց...
 Սղավնիները անցան կալերով,
 Ինչպես հողմի դեմ՝ ամպի մի քուլա.
 Յւ Յորոն ուրախ իր ընկերներով
 Մանկանը գրկած տանից դուրս յիլավ:
 Գյուղի բարձրունքից նրանց ժպտացին
 Ծագող արևն ու Ալազյազն արծաթ.
 Մարմանդ բացվեցին արձակ ու անծիր
 Իրենց արոտներն ու արտերն անթարթ:

6

Իրենց լեռների հզոր արծվի պես
 Ցած ե իջնում նա լեռնական գյուղից.
 Ծափեր ե տանում սրտով հրակեղ, —
 Վոր խլեց յերեկ իրենց ժողովից:

Զմրուխտ սարերի գեփյուռն անձկալի
 Շղարշ ե փռել հովտում, դաշտերում,
 Անվերջ խմբերգով պազ ջրերն ելի
 Լեռներից հանդին համբույր են բերում:
 Անցնում եր Յորոն արտերի միջով, —
 Իրենց կոխողի արտերովն անափ,
 Իհմից հորիզոնն ինչպես լույսի ծով

Զարկել էր սարեն պսակն իր սաղափ:
Կորել էր գյուղը՝ բլուրներն տակ,
Բարդիններն եյին մենակ յերևում,
Յեւ քայլում էր նա, կարոտում անհագ,
Լողում էր մտքի մըրկվող ծովում:
Ու հանկարծ տեսավ՝ ծակում ծառոտ,
(Ուր միշտ հոտում է ջուրը խաձայն)
Ջրից քիչ հեռու, մի չոր ծառի մոտ
Ահա մի ծանոթ քարե հուշարձան:

Մոտեցավ Սորոն՝ մռայլը դեմքին,
Ու մի պահ տխուր հուշերն արթնացան. —
Հիշեց ընկերոջն, հիշեց ու կրկին
Հոնքերն ամպի պես իջան, ծանրացան:
Ու ջահել պատկերն իր լավ ընկերոջ
Ուրվականի պես կանգնեց իր առաջ. —
— Մարուքն էր, վոր քար Մարալդաղը վողջ
Իր հետ չորս գիշեր հերկեց աննահանջ...
Վերջին գիշերը սարն էր մնացել,
Վոր դութաններն ու յեղները պահի.
Բայց ծեղը նրա արնով էր բացվել —
Սուրն էր շողացել դադախ Սմբատի:
Սորոյի աչքից յերկու շիթ ընկան,
Մռայլից, ինչպես ամպամած գիշեր.

Կոլտոզն է գյուղում կանգնել հաղթական,
Ու քեզ, սիրելիս, յերկար կհիշենք,
Առայ կարոտով Մարալդաղ սարի
Արծիվ-մաճկալը ու քայլից առաջ:
Ծմակում թողած ընկերոջն արի
Անցավ հայրենի դաշտերը կանաչ:
Հեռվից նայում էր Ալադյաղ սարը,
Վորպես ալեգարդ մի հին կոլտոզնիկ.
Իսկ դեմից՝ ինչպես անհղ անտառը
Քաղաքն էր յեկնում, կանգնում անառիկ:
Ուրիշ քաղաք էր Սորոն զնալու՝
Ալադյաղի սեզ բազեն վոսկեմադ,
Յեւ գնացքն ահա իր թափին հլու.
Թոով նրա բոց կարոտովն անհաս:

Ջինջ է Յերեանն — հսկա, յերկնասույզ,
Ջնգում է խորունկ — արեխն հասած.
Պրտում ծաղկում է կյանքն ազմկահույզ,
Իր խալտաբդետ թեկերը պարզած:
Դեմից՝ ամպամած հասակը. Մասի
Զարկել է յերկու վրաններ ճերմակ.
Սառցի անապակ մի շղարշ ուսին,
Այգիների ծովն առել թեկ տակ:

Ահա բամբակի բագի զնացող
 Վարսասաթ, ուրախ խմբով աղջիկներ,
 Յերգում են նրանք, փայլում ինչպես ցույ,
 Թռչկոտում, ինչպես ժիր ալավներ:
 Հոսում է բույր մրգի, խաղողի,
 Այգին զամբուլով քաղաք է մտնում,
 Լույսի հետ հոսում բերկրանքը հողի
 Ու հացի փրփուր ժպիտն է հորդում...

8

Հեռվում, ծխաններ: Շենքը կարբիտի՝
 Վոնց արեւելքում արեւի հրդեհ,
 Կարծես իր բոցով կլանն պիտի —
 Շրջակայքն իրա ու դաշտերը թեն:
 Լայն փողոցներում թովհական ճիչով
 Թրամներն, ինչպես լեռնական քամի —
 Սլանում են հար քաղաքի միջով
 Կծկելով արագ թելերը ճամբի:
 Ու քայլում է դեռ Արծիֆն անվրդով,
 Հուլիսը սրտի բերդերն են քանդում:
 Շուրջը՝ խանդավառ մարդկային մի ծով
 Գարնան ամպի պես առաջ է հորդում:
 Պերճ այգիների զուգված պսակով
 Նորբից Արարատ դաշտերն են հոսում,

98

Ու վիթխարաշեն իրենց հասակով
 Շենքերն արեւի սիրտն են ափսոսում:

9

Այգու մոտ ահա՝ շուքում ծառերի,
 Սյունադարձ շենքի լուսավոր ու բաց
 Վսեմ սրահում դարկը ծափերի
 Ալիքները պես փշրվեց-զնգաց:
 Դեմից — Լենինի ժպիտն է ծորում,
 Հանդես է կարծես մի խայտանկար,
 (Համազումարն է խուլ ծափահարում) ...
 Ու ծլնգում է զանգակը յերկար:
 Դրոշներն ինչպես հրե ալիքներ
 Ծփում են պայծառ ու անթաքթ հոսում:
 Պատի ժպտացող բազում նկարներն —
 Սրտերի հետ են շշուկով խոսում:
 Բանվորներ ահա, հողի մարդն հզոր՝
 Հեռու սարերից մեր պերճ-կուսական,
 Մեր քաղաքներից, ձորից լուսածուր,
 Դործարաններից ու հանքից յեկան...
 Յեկան — խանդավառ հերոսները մեր
 Մեծ, կուսակցական ահեղ բանակի,
 Նրանց դեմքերին բացել է վարդեր՝
 Ատեղծագործող հուրն աշխատանքի:

99

Եւրանք — բոլորովոր իրենց զիրքերում
Հաղթութեան քանի՜ կամար են կապել.
Յեւ հիմա նրանց բոցոտ սրտերում
Զխաբշավի յեն հուլիները յեկել...
Յեւ ահա Պորոն՝ նրանց մոտ նստած՝
Իր անցած ճամբի պատկերն ուղեղում,
Լսում ե, սիրտը խփում ե լարված,
Յեւ աչքերն առես կրակ են մաղում:

Ազգարարում ե զանգակը բեմից,
Սրահում յերկար-յերկար դողանջում,
Ընկեր Ս. Ղ. Մին յեկնում ե դեմից...
Նորից ծափերը ջրվեմն ե դռնում:
Նորից թնդում ե դահլիճն հրավառ
Քլեկոծվում ե ծովի պես յեկնող, —
Սեսն հանդեսում մի խայտանկար՝
Բեմ են բարձրանում զորքերը խրոխտ:
Թվաց Պորոյին՝ թե այդ ծափերից
Իր սրտին լուսի անձրե են մաղում.
Մինչ ղեկավարը խոսելով բեմից —
Հին կյանքի վերջին բեկորն եր թաղում...
Նրա խոսքերում փափաղում էին
Սրտերը ցորնի, դաշտն համայնական.
Կոխոցը յիտում կյանքի յերկունքում:

Ու տարածվում եր մկան առ մկան:
Նրա շրթներից թռչում էին վեր
Լուսի — հրաբաշ հսկաներն անբուն,
Վորոնց աչքերից ցերեկ ու գիշեր
Արշալույսներ են բոցով բարձրանում:

Գնում եր հեռուն՝ ղեկավարը մեր
Վայրի, կուսական ձորերը մտնում —
Լուսի սյուններով դառնում անվեհեր —
Շողում եր, ինչպես կայծակը մթնում:
Թուխ գանդուրները մրդկվում էին,
Յեւ հոնքերի տակ արեւն եր ծագում,
Ամբոխվում էին նրա շրթներին
Հաղթանակները մեր պայծառանուն:
Ու միշտ մետաղե խորին զնգոցով
Յեկնում եր ձայնը այդ պայծառ մարդու.
Դեմը ցոլում եր աչքերի մի ծով —
Յեւ դեմքեր, դեմքեր առնական, հորդուն...
Քուլ վորոտում եր վսեմ սրահը,
Մեր ղեկավարին՝ Լենինն եր ժպտում:

Նորից զընգաց զանգակը՝ բեմից,
Սրահը կրկին ծվաց, վորոտաց, —

Յերբ մի բանվորի խոսքի հետեւից
Խոսք առաւ Արծիւ-Սորոն գլխաբաց
Ուրախ նայում էր նրան թիկունքից՝
Ընկեր ԱՂԱՍԻՆ, Սորոն կարկաչում,
Քրտնքի ցողն էր սրբում աչք ունքից
Ու սրահի մեջ ձենն էր ղողանջում
— «Չորան և յեղել մեր տոհմը հնուց,
Ու մեր սարերում անուն չի թողել,
Թացով ու չորով ապրելով մանկուց,—
Նոր կյանքին հասած՝ սիրտս ե ղողողվել...

— Ալազյազի պես՝ մեջքը կոխողի —
Վոչխարի հոտն և բռնել ձոր ու սար,
(Քարին և առնում մեր խովը բազի)...
Բայց հիմի վողջ ենք — նոր որվա համար:

— Մեր կոլխոզն հիմի արագ մեծանում՝
(Վաղուց և յերկրին պարտքերը տվել)...
Ցանքսի գործերն ել հաջող են գնում,
Յեւ ամբարներում բերքն և կարմրել...
Մարալաղ սարը՝ բարձր, մշուշում,
Յեւ վոչ մի արուր դռը չի բերձել.
Գյուղի մեջ մենակ տերտերն էր հիշում,
Վոր «Մուրր Սարգիսն և եղ հողն անիծել»...

Ասաց, ձիծաղեց բեմում սրտաբաց,
Ու նորից խոսեց չեչտերով արի,
— Յերեք զույգ գոմեշ ու յեղներ լծած՝
Չորս գիշեր դռը սեպրելնք սարի...
— Գյուղում դղրդաց յոթն օր, յոթ գիշեր —
Մեր բերքի բաշխման մեծ հարսանիքը.
Ամբարի դուռը ենալեռ են մաշել
Միշտ անց ու դարձով մեր կնանիքը:
Ու դրա համար — մեր ամբարներում
Մեր հացն ու սերմն են հիմա հեղեղվել.
Կոլխոզի համար մոտիկ կալերում
Յերկու մեծ գոմ ու տներ ենք շինել...
Սարերում կյանքն ե մեր հարստանում,
Մեր գյուղն և դառել մի հսկա փեթակ.
Մտուրում վոչ մի հոտաղ չի քնում:

— Կոլխոզի համար տրակտոր ենք ուզում,
Յեւ քեզ եմ դիմում, ընկեր ԱՂԱՍԻ,
Եւ վարի համար չրտանջվենք իզուր,
Թող մենք էլ հասնենք եղ մեծ մուրազին:
Ասաց ու նայեց նա ղեկավարին,
Ու ղեկավարը սրտագին ժպտաց,
Ինչպես արեւ Ալազյաղ սարին,
Ցանի շուկերն իր ու համբույրը տաք:

Ապա վար իջավ Արծիվն այն սարի,
նոր կոլխողնիկներ ամբիոն բարձրացան,
Մոսքերունն իրենց՝ հաղթություն, բարիք
Ու կոլխողական արտերը դեղձտն:

11

Հեռու մշուշոտ հորիզոնի տակ
Կորեւ և Մասթի սիլուետն արդեն,
Շիրակի դաշտն եր բացվում բովանդակ
Արծիվ-Սորոյի բիւ հայացքի դեմ:

Յեւ քայլում եր նա: Ահա դիմացից
Ջինջ Ալադյադի վահանը շողաց,
Համբույրներ բերեց հովը դաշտերից
Ու ծաղկանց բույրով յերեսին խաղաց:

12

Հեւիլից բարձրացան ու յերևացին
Գյուղի ծառերի մութ կատարները:
Ապա մշուշում ազոտ շողացին
Կոլխողի խոռի հսկա դեղերը:
Իսկ շուշանազուն սարերի լանջին,
Իրենց կապտորակ, ծաղկոտ Մանթաշում,
Ինչպես հորանի են թուխ յափնջին՝

104

Վոշխարի հոտն եր փռված արածում:
Յեւ շնկ կալիլի ազմկունն յեռուն —
Հալվեց Սորոյի յերդի ձայնը խուլ:
Ու վոստնում էյին զվարթ թախումն —
Իրենց բակի մեջ — դառնուկներ և ուլ:

Բնից տեանելով իր լավ տիրջը,
Դուրս թռավ շունը ու ձգեց շղթան.
Յեւ որորելով ոճաձև պոչը
Կլանչեց ուրախ, մի քանի բերան:
Սորոն մոտեցավ ու զրկեց նրան,
Շոյից թավամաղ, խելոք զլուխը.
Դուան ճեղքերից մոտիկ թոնրատան —
Դանդաղ յեկնում եր կապտորակ ծուխը:
Ծվարել էյին հավերբ բախում,
Ազափնիկները՝ նստել տանիքին,
Քաղազուլթյան մեջ արեն եր յերդում,
Վտակ յեր ցանում լեռները քունքին:

1933—34 թ.

105

Тех. ред. **И. Кармян**
Супер-обложка и переплет
С. Аладжалова

Ованес Шираз
„ВЕСЕННЕ“
(на армянском языке)

Отпечатано в тип. Госиздата ССР Армении.
Москва, Армянский пер., 2. Заказ 1506.
Главлит № В—41889. Изд. № 3155. Тир. 3000.
Сдано в наб. 27 IX-34 г. Подп. к печ. 11 I-35 г.
Печ. 3 л. 10 стр. В 1 п. л. 55 552 зн.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363201

97702